

Effective schools in a segregated landscape - Studies of academic achievement and psychological well-being among adolescents in Sweden

Maria Granvik Saminathen, filosofie doktor, Institutionen för folkhälsovetenskap, Stockholms universitet.

E-post: mia.granvik@su.se

Jämlika chanser till utbildning och framtida möjligheter förutsätter att elever har likvärdig tillgång till en god pedagogisk och social skolmiljö. Det övergripande syftet med denna avhandling var att utforska skolans roll för ungdomars skolprestationer och psykiska hälsa. I fyra empiriska studier baserade på enkätdata undersöktes betydelsen av skolkontextuella förhållanden och skolors socio-demografiska elevsammansättning för högstadielevers skolbetyg och självrapporterade psykiska hälsa.

Studie I och II visade att högstadieskolor i Stockholm med en mindre socialt gynnad elevsammansättning i genomsnitt fick lägre skattningar av sina lärare med avseende på skolans ledarskap, lärarnas samarbete, samt skolans etos, än mer socialt privilegierade skolor. I mer kvalitativt framgångsrika skolor presterade niondeklasselever i genomsnitt bättre, oavsett elevernas familjebakgrund och skolans elevsammansättning. Även elever i de mest socialt utsatta skolorna hade högre betyg om skolan var av bättre kvalitet, oavsett deras egen familjebakgrund. Vidare var skolans etos indirekt kopplat till internaliserande hälsoproblem hos eleverna genom skolbetyg.

I Studie III framkom att elever från Stockholms socialt mer utsatta områden som valt att pendla till mer prestigefyllda skolor utanför sitt upptagningsområde presterade bättre jämfört med elever från samma typ av områden som gick i skolor i sin egen stadsdel. De pendlande eleverna rapporterade dock lägre skoltrivsel och fler psykiska besvär än ungdomarna som gick i en skola närmare hemmet, oavsett deras betyg.

Studie IV visade att högstadielever i svenska skolor som var födda utomlands eller hade föräldrar som var födda utomlands rapporterade färre psykiska besvär när andelen elever med utländsk bakgrund i skolklassen var högre. Detta samband förklarades delvis av i vilken grad eleverna kände sig accepterade av sina klasskamrater.

Sammantaget belyser avhandlingen att en skolas kapacitet att skapa en skolkontext av god kvalitet är nära sammankopplad med dess elevsammansättning, vilket försvårar skolans möjlighet att uppfylla sitt kompensatoriska uppdrag. Skolans elevsammansättning kan vidare inverka på vissa elevgruppers psykiska välbefinnande. Sådana mekanismer kan förväntas avhålla vissa ungdomar från att göra ett aktivt skolval, vilket kan intensifiera segregationen i skolan ytterligare.

Fulltext: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:su:diva-179983>